



Kirkkohallituksen yleiskirje nro 7/2013

20.3.2013

UUDET VIRKAMIESOIKEUDELLISET SÄÄNNÖKSET VOIMAAN 1.6.2013

1. Yleistä
2. Uudistuksen tausta
3. Tärkeimpiä muutoksia
4. Täytäntöönpano ja koulutus
5. Uudet säännökset

1. Yleistä

Pitkään vireillä ollut kirkon virkamiesoikeudellisten säännösten uudistustyö on saatu päätökseen. Uudet kirkkolain ja kirkkojärjestyksen säännökset tulevat voimaan 1.6.2013.

Seurakunnissa on syytä tutustua huolellisesti uusiin säännöksiin. Tämän yleiskirjeen lopussa on internet-linkit säännöksiin sekä säännösten perusteluihin. Säännösten perustelut avaavat säännöksen soveltamista.

Tässä yleiskirjeessä selostetaan muutoksen taustaa, tärkeimpiä sisällöllisiä uudistuksia sekä muutoksen edellyttämää täytäntöönpanoa seurakunnissa. Selostus koskee myös seurakuntayhtymiä. Lisäksi muistutetaan siitä, että uudistus koskee vain virkoja ja virkasuhteita. Seurakuntien työsopimussuhteisiin työntekijöihin noudatetaan työsopimuslakia.

2. Uudistuksen tausta

Sen jälkeen, kun voimassa oleva kirkkolaki tuli voimaan 1.1.1994, kaikki tärkeimmät työelämän lait (mm. työsopimuslaki, työaikalaki, vuosilomalaki, työturvallisuuslaki sekä valtion ja kunnan virkamiesoikeudelliset säännökset) sekä Suomen perustuslainsäätö on kokonaan uudistettu. Tämän johdosta kirkon viranhaltijoita koskevat säännökset ovat olleet osin vanhentuneita eivätkä ole kaikilta osin täyttäneet perustuslain edellyttämää säädöstasoa.

Uudistuksen tavoitteena on ollut, että kirkollisen viranhaltijan oikeudellinen asema on järjestetty lainsäädännössä mahdollisimman kootusti ja kattavasti ottaen huomioon perustuslain vaatimukset sekä virkamiesoikeudessa ja työoikeudessa tapahtunut kehitys. Lisäksi tavoitteena on ollut, että kirkollisen viranhaltijan oikeusasema noudattaa muun julkisen sektorin viranhaltijoiden oikeusasemaa, jollei

kirkon järjestysmuodosta tai toiminnan luonteesta muuta johdu. Varsinkin papiston asemaan liittyy sellaisia kirkon järjestysmuodosta johtuvia tekijöitä (esim. pappisvihkimys ja piispallinen kaitsesta), joiden vuoksi on perusteltua poiketa eräistä muussa virkamiesoikeudessa noudatetuista käytännöistä.

3. Tärkeimpiä muutoksia

Muutoksia säädösten osassa

Uudistus sisältää kirkkolain 6 luvun kokonaisuudistuksen sekä joidenkin muiden viranhaltijan asemaan vaikuttavien kirkkolain säännösten muuttamisen. Kirkkojärjestyksestä kirkkolakiin on otettu useita säännöksiä, jotka koskevat muun muassa viran haettavaksi julistamista, virkasuhteeseen nimittämistä, viranhaltijan velvollisuuksia, virkavapautta, sivutointa, nimikirjan pitämistä sekä eräitä pappien virkasuhteen hakumenettelyä ja viranhoidomääräyksen antamista koskevia säännöksiä.

Lisäksi kirkkojärjestyksen 6 luku on uudistettu kokonaan. Muutokset koskevat lähinnä yleisiä määräyksiä. Seurakuntien ja seurakuntayhtymien pappien virkaan valitsemista ja virkamääräyksen antamista koskevat säännökset on säilytetty asiallisesti pääosin entisellään. Tuomiokapitulin harkintavaltaa kirkkoherran ja kappalaisen viran hakuajan jatkamisesta, uudesta hakumenettelystä tai virkasuhteen täyttämättä jättämisestä on jonkin verran laajennettu. Kanttorin valintamenettelyä on muutettu siten, että kelpoisuuden tutkiminen ja virkaan valitseminen tapahtuu ilman tuomiokapitulin myötävaikutusta.

Seurakuntien virkasäännöt lakkaavat olemasta voimassa viimeistään vuoden siirtymäajan jälkeen. Kirkkolain valtuutussäännös virkasäännön antamisesta on kumottu. Mallivirkasäännön määräykset on siirretty kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen osin muuttumattomina ja osin muutettuina. Virkasääntöjen lakkaamiseen liittyvää täytäntöönpanoa seurakunnassa on selostettu jäljempänä luvussa 4.

Kirkon jäsenyyksivaatimus virka- ja työsuhteessa

Lakiin sisältyy kirkon jäsenyyksivaatimuksen lisäksi uusi vaatimus konfirmaatiosta kelpoisuusehtona. Kirkon jäsenyyttä sekä konfirmaatiota edellytetään kaikilta viranhaltijoilta, ja lisäksi niiltä työsopimussuhteisilta työntekijöiltä, joiden tehtävät liittyvät jumalanpalveluselämään, diakoniaan, kasvatukseen, opetukseen tai sielunhoitoon tai jos tehtävän luonteen vuoksi on muuten perusteltua edellyttää kirkon jäsenyyttä.

Konfirmaatiota, josta säädetään tarkemmin kirkkojärjestyksen 3 luvun 5 §:ssä, edellytetään yleisenä kelpoisuusvaatimuksena niissä tehtävissä, joissa jäsenyyttäkin edellytetään. Konfirmaatio vahvistaa kirkon jäsenen julkisen sitoutumisen uskoon, johon hänet on kastettu. Edellytys on yhtenäinen kummeille ja luottamushenkilöille asetettujen vaatimusten kanssa. Konfirmaatiosta kummina toimimisen edellytyksenä säädetään kirkkojärjestyksen 2 luvun 17 §:ssä ja kirkollisen vaalikelpoisuuden edellytyksenä kirkkolain 7 luvun 3 §:ssä.

Koska kirkon palveluksessa saattaa lain voimaantullessa olla viranhaltijoita ja työntekijöitä, jotka ovat kirkon jäseniä mutta eivät konfirmoituja, on lakiin otettu siirtymäsäännös, joka turvaa virkasuhteeseen otetun aseman uudesta konfirmaatiovaatimuksesta huolimatta.

Kurinpitomenettely poistuu

Kurinpitomenettelyä koskevat säännökset kirkkolain 23 luvussa on kumottu. Kurinpitomenettelyn poistuminen on edellyttänyt palvelussuhteen päättämistä koskevan järjestelmän uudistamista. Henkilöstöä koskevana palvelussuhteen päättämiskeinoina otetaan käyttöön kaikkia viranhaltijoita

samalla tavalla koskeva virkasuhteen irtisanominen ja purkaminen. Purkaminen on virkasuhteita koskevana menettelynä kirkon hallinnossa kokonaan uusi. Irtisanomista ja purkamista koskevat säännökset vastaavat muiden virkamieslakien ja työsopimuslain säännöksiä.

Papilla on erityinen asema seurakunnan tai seurakuntayhtymän hallinnossa. Papin palvelussuhteen irtisanominen tai purkaminen on tuomiokapitulin tehtävä. Tuomiokapitulilla on pappien pappisvirkaa koskevaan valvontaoikeuteen liittyen itsenäinen oikeus päättää papin virkasuhde saatuaan seurakunnalta lausunnon. Seurakunnalla ja seurakuntayhtymällä on puolestaan oikeus tehdä aloite sen palveluksessa olevan papin virkasuhteen päättämisestä, jolloin tuomiokapitulin on käsiteltävä asia kiireellisenä.

Virkasuhteen jatkuvuusperiaate säilyy

Virkasuhteen oikeusturvaan kuuluu edelleen olennaisena osana virkasuhteen jatkuvuusperiaate. Jos viranhaltija on irtisanottu tai hänen palvelussuhteensa on purettu, mutta päätös on tuomioistuimessa katsottu lainvastaiseksi, palvelussuhde ei katkea. Viranhaltija voi saada vahvistettua laittomin perustein päätetyn virkasuhteensa jatkuvuuden hallinto-oikeudellisella valituksella. Myös tuomiokapitulin päätöksestä pappisvirasta pidättämisestä tai erottamisesta voi valittaa.

Asumisvelvollisuus virka-asunnossa

Uudistukseen sisältyy viranhaltijan asumisvelvollisuutta koskevan kirkkolain 6 luvun 7 §:n kumoaminen. Valtion virkamieslakiin ei sisälly säännöstä asumisvelvollisuudesta. Kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain säätämisen yhteydessä vastaava kunnallisen viranhaltijan asumisvelvollisuutta koskeva säännös kumottiin, koska sitä ei enää pidetty tarpeellisena ja koska se nähtiin ongelmalliseksi suhteessa perustuslakiin. Oikeusministeriö onkin lausunnossaan kirkon virkasuhdetyöryhmän mietinnöstä kiinnittänyt huomiota siihen, että asumisvelvollisuutta koskeva säännös on perustuslain 9 §:n 1 momentin vastainen. Sen sijaan kirkkolain 26 luvun 4 §:n 4 momentissa säädettyä kirkkoherran tai kappeliseurakunnan kappalaisen asumisvelvollisuutta virka-asunnossa, ei ole asian luonteen vuoksi kumottu.

Kilpaileva toiminta

Lakiin sisältyy sivutoimilupaa koskevien säännösten lisäksi kilpailevaan toimintaan kohdistuvia säännöksiä. Viranhaltija ei saa virkasuhteen kestäessä harjoittaa sivutoimena sellaista toimintaa, joka kilpailevana toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa. Kilpailukiello ulottuu myös kilpailevan toiminnan valmisteluun. Viranhaltija ei saa virkasuhteen kestäessä ryhtyä kilpailevan toiminnan valmistelemiseksi sellaisiin toimenpiteisiin, joita ei voida pitää hyväksyttävinä.

Syrjinnän kiello

Lakiin ei sisälly erillistä syrjinnän kieltävää säännöstä. Säännöksen puuttuminen kirkkolaista ei tarkoita sitä, että syrjintä olisi kirkossa sallittua. Yleisen lainsäädännön kuten perustuslain, naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain ja yhdenvertaisuuslain perusteella syrjintäkiello on kirkossa ja seurakunnissa jo voimassa. Yhdenvertaisuuslain uudistamista koskevan hankkeen yhteydessä on oikeusministeriössä parhaillaan selvittävänä se, voitaisiinko muista palvelussuhdelaeista siirtää syrjintäkieltosäännös yhdenvertaisuuslakiin.

Muita kirkkolain muutoksia

Kirkkolakiin on tehty useita muita muutoksia, joissa mallina on käytetty valtion virkamieslakia, lakia kunnallisesta viranhaltijasta sekä työsopimuslakia. Kirkkolakiin on otettu säännöksiä, jotka koskevat

virkasuhteen lajeja, lomauttamista, virkasuhteen irtisanomis- ja purkamisperusteita, virkasuhteen päättämismenettelyä, viranhoitomääräystä, työnantajan velvollisuuksia, työturvallisuutta, erityistä irtisanomissuojaa, viranhaltijan asemaa ja irtisanomisoikeutta liikkeen luovutuksen yhteydessä, irtisanomisaikaa, menetettyjen ansioiden korvaamista, irtisanotun viranhaltijan takaisin ottamista, yhdistymisvapautta, palkan takaisin perimistä ja työtodistusta.

4. Täytäntöönpanosta

Uudet kirkkolain ja kirkkojärjestyksen säännökset tulevat voimaan 1.6.2013. Voimaantulosäännöksen mukaan sellaisiin asioihin, jotka ovat tulleet vireille ennen 1.6.2013, noudatetaan vielä vanhoja säännöksiä. Jos jokin virka- tai käytösvirhe tai rikkomus on tapahtunut ennen lain voimaantuloa, mutta asia pannaan vireille vasta lain voimaantulon 1.6.2013 jälkeen, asia käsitellään uusien säännösten mukaisesti.

Seurakunnan virkasäännön soveltaminen 1.6.2013 jälkeen

Lain voimaantulosäännöksen mukaan seurakuntien voimassa olevia virkasääntöjä noudatetaan enintään vuoden ajan lain voimaantulosta. Sellaisia seurakunnan virkasäännön määräyksiä, jotka ovat ristiriidassa uusien säännösten kanssa, ei voi enää noudattaa 1.6.2013 jälkeen.

Uusiin kirkkolain ja kirkkojärjestyksen säännöksiin on sisällytetty mallivirkasäännössä olleet asiat. Mallivirkasäännöstä kirkkolakiin ja kirkkojärjestykseen otetut määräykset ovat kuitenkin monilta osin sisällöltään mallivirkasäännön määräyksistä poikkeavia. Tämän vuoksi seurakunnan nykyisistä virkasäännön määräyksistä voivat vuoden mittaisen siirtymävaiheen aikana tulla sovellettavaksi lähinnä sellaiset määräykset, joita seurakunta on vahvistanut omaan virkasääntöönsä mallivirkasäännön lisäksi tai siitä poikkeavasti. Näitäkään seurakunnan virkasäännön määräyksiä ei voi soveltaa 1.6.2013 jälkeen, jos ne ovat uusien säännösten vastaisia.

Seurakuntia kehoitetaan käymään läpi seurakunnassa voimassa oleva virkasääntö suhteessa uusiin säännöksiin. Jos seurakunnan virkasäännössä on sellaisia määräyksiä, joita ei ole otettu uusiin kirkkolain tai kirkkojärjestyksen säännöksiin ja jotka ovat edelleen seurakunnassa tarpeellisia eivätkä uusien säännösten vastaisia, ne tulee siirtää muihin soveltuviin ohje- ja johtosääntöihin, esimerkiksi kirkkoneuvoston ohjesääntöön, eri työalojen ohjesääntöihin tai viranhaltijoiden johtosääntöihin.

Viranhoitomääräys ja selvitys virkasuhteen ehdoista

Uusien säännösten mukaan viranhaltijoille annetaan viipymättä viranhoitomääräys virkasuhteeseen ottamisesta. Viranhoitomääräys korvaa aiemman virkamääräyksen sekä kirkkoherralle, kappalaiselle, kanttorille ja vakinaiselle lehtorille annetun valtakirjan. Viranhoitomääräys on pöytäkirjanote virkaan ottamispäätöksestä tai muu viranhoitomääräys.

Jos virkasuhde kestää vähintään kuukauden, viranhaltijalle on annettava viranhoitomääräyksen lisäksi myös KL 6:18 mukainen selvitys virkasuhteen keskeisistä ehdoista. Se on annettava viimeistään ensimmäisen täyden palkanmaksukauden loppuun mennessä. Selvitys sisältää vastaavat asiat kuin työsuhteessa on määrätty työsuhteen keskeisten ehtojen selvittämismenettelyistä, mm. virkasuhteen nimikkeen, pääasialliset tehtävät, keston, koeajan ja vastaavanlaiset muut keskeiset virkasuhteen ehdot.

Työsuhteessa työsuhteeseen ottamisesta ei työntekijälle anneta pöytäkirjanotetta. Sen sijaan työsuhteesta tehdään aina työsopimus, jonka molemmat sopimuksen osapuolet allekirjoittavat.

Työsuhteessa työnantajalla on lisäksi samanlainen velvollisuus kuin virkasuhteessa antaa selvitys palvelussuhteen keskeisistä ehdoista.

Malli keskeisten palvelussuhteen ehtojen ilmoittamisesta on Sakastin sivulla:
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=lomakkeet>.

Työtodistus

Aiempien kirkkolain tai kirkkojärjestyksen säännösten perusteella seurakunnalla ei ole ollut velvollisuutta antaa viranhaltijalle työtodistusta. Työtodistuksen sijasta on annettu ote nimikirjasta. Käytännössä seurakunnat ovat vakiintuneesti antaneet pyynnöstä viranhaltijoille myös työtodistuksia.

Vastaisuudessa työtodistusten antamisessa on huomioitava uudet säännökset (KL 6:73). Ne vastaavat työtodistuksen antamista työsuhteessa. Työtodistuksia on kahdenlaisia. Perusmalli työtodistuksesta on se, jossa mainitaan vain työnantajan nimi, virkasuhteen kestoaike ja tehtävien laatu. Muuta työtodistukseen ei saa merkitä kuin viranhaltijan nimenomaisesta pyynnöstä. Laajempi työtodistus, jossa mainitaan lisäksi virkasuhteen päättymisen syy sekä arvio viranhaltijan työtaidosta, ahkeruudesta ja käytöksestä, voidaan antaa vain viranhaltijan nimenomaisesta pyynnöstä.

Säännöksessä on tarkemmin määritelty kuinka pitkältä ajalta takautuvasti työnantaja on velvollinen työtodistuksen antamaan.

Varoitus virkasuhteessa

Poistuvassa KJ 6:3:ssa on ollut säännös huomautuksen antamisesta virkasuhteessa. Tämän korvaa uusissa säännöksissä työsuopimuslain mukainen varoitus (KL 6:50). Varoitus on käytännössä sama kuin poistuva huomautus on ollut, vain termi muuttuu muun työolainsäädännön mukaiseksi. Yleensä viranhaltijalle on ennen henkilöön liittyvästä syystä irtisanomista annettava varoitus velvollisuuksien laiminlyönnistä tai niiden rikkomisesta ja mahdollisuus korjata menettelynsä. Jos irtisanomisen perusteena on niin vakava virkasuhteeseen liittyvä rikkomus, että työnantajalta ei voida kohtuudella edellyttää virkasuhteen jatkamista, varoitusta ei tarvitse antaa.

Malli varoituksesta on Sakastin sivulla <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp2?open&cid=lomakkeet>.

5. Koulutus

Erityisesti kirkkoherrat ja taloushallinnon johtavat viranhaltijat vastaavat siitä, että uusia säännöksiä noudatetaan niiden voimaantulon jälkeen. Hiippakuntien tuomiokapitulit järjestävät hiippakunnissa kevään ja syksyn aikana koulutustilaisuuksia säännösmuutoksista. Tuomiokapitulit tiedottavat seurakunnille tilaisuuksien ajankohdista. Kirkkohallituksen työmarkkinaosastolla on valmisteltu koulutusmateriaalia hiippakuntien käyttöön.

Seurakuntien johdon ja mahdollisuuksien mukaan myös lähiesimiesten sekä ammattiliittojen luottamusmiesten on suositeltavaa osallistua koulutustapahtumiin. Myös johtavien luottamushenkilöiden koulutukseen osallistuminen on suositeltavaa.

6. Uudet säännökset

Uudet säännökset ovat luettavissa ja tulostettavissa seuraavista internet-osoitteista:

1. Kirkkolain muutos (1008/2012)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20121008>
2. Kirkkojärjestyksen muutos (1009/2012)
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20121009>
3. Kirkkolain muutosta koskeva hallituksen esitys (41/2012), josta ilmenevät kirkkolain muutoksen yleisperustelut sekä säännösten yksityiskohtaiset perustelut
[http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120041?search\[type\]=pika&search\[pika\]=kirkkolaki](http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120041?search[type]=pika&search[pika]=kirkkolaki)
4. Kirkolliskokouksen lakivaliokunnan mietintö sekä kirkkohallituksen esitys kirkkojärjestyksen muuttamisesta, joista ilmenevät kirkkojärjestyksen muutosten perustelut:
 - Lakivaliokunnan mietintö 2/2009
<http://kappeli2.evl.fi/kkoweb.nsf/c7f32a5129224528c2256dba002d78f0/6cd8d06c2c310b5fc22576560047f9cd?OpenDocument>
 - Kirkkohallituksen esitys 5/2008
<http://kappeli2.evl.fi/kkoweb.nsf/8055b7c73c38f56dc22571540045bfe2/d66ed2b325138897c22574f1003fcbe3?OpenDocument>

Lisätietoja antaa vt. työmarkkinajohtaja Timo von Boehm, puh (09) 1802 275 tai sähköposti timo.boehm@evl.fi.

KIRKKOHALLITUS

Jukka Keskitalo
kansliapäällikkö

Timo von Boehm
vt. työmarkkinajohtaja

ISSN 1797-0326